

eul_wid: qng-ab

Ἑρμογένης ὁ Ταρσεύς · Hermogenes of Tarsus

Preliminary Exercises

Προγυμνάσματα

Period: Ῥωμαϊκή [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα τεχνική [Atticizing Technical](#)
Domain: Ῥητορική [Oratory](#)
Format: Λόγος [Oration](#)

- 1 (τ) Περὶ μύθου. Τὸν μῦθον πρῶτον ἀξιοῦσι προσάγειν τοῖς νέοις, διότι τὰς ψυχὰς αὐτῶν πρὸς τὸ βέλτιον ῥυθμίζειν δύναται· ἔτι οὖν αὐτοὺς ἀπαλούς ὄντας ἀξιοῦσι πλάττειν. Φαίνονται δὲ τοῦτῳ χρησάμενοι καὶ οἱ ἀρχαῖοι, Ἡσίοδος μὲν τὸν τῆς ἀηδόνης εἰπών, Ἀρχίλοχος δὲ τὸν τῆς ἀλώπεκος. Ὀνομάζονται δὲ ἀπὸ τῶν εὐρόντων οἱ μὲν Κύπριοι, οἱ δὲ Λιβυκοί, οἱ δὲ Συβαριτικοί· πάντες δὲ κοινῶς Αἰσώπειοι λέγονται, διότι τοῖς μύθοις Αἰσώπος ἐχρῆτο πρὸς τὰς συνουσίας. Ὑπογραφὴν δὲ τινα τοιαύτην ἀποδιδόασιν αὐτοῦ· ψευδῇ μὲν αὐτὸν ἀξιοῦσιν εἶναι, πάντως δὲ χρησίμον πρὸς τι τῶν ἐν τῷ βίῳ· ἔτι δὲ καὶ πιθανὸν εἶναι βούλονται. πῶς δ' ἂν γένοιτο πιθανός; ἂν τὰ προσήκοντα πράγματα τοῖς προσώποις ἀποδιδῶμεν. οἷον περὶ κάλλους τις ἀγωνίζεται· ταῶς οὗτος ὑποκείσθω. δεῖ τινα σοφόν τι περιτεθῆναι· ἀλώπηξ ἐνταῦθα. μιμούμενοι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα· ἐνταῦθα οἱ πίθηκοι. Χρὴ δὲ αὐτοὺς ποτὲ μὲν ἐκτείνειν, ποτὲ δὲ συστέλλειν. πῶς δ' ἂν τοῦτο γένοιτο; εἰ νῦν μὲν αὐτὸν ψιλὸν λέγοιμεν κατὰ ἀφήγησιν, νῦν δὲ λόγους πλάττομεν τῶν δεδομένων προσώπων· οἷον, ἵνα σοι καὶ ἐπὶ παραδείγματος γένηται φανερόν, οἱ πίθηκοι συνελθόντες ἐβουλεύοντο περὶ τοῦ χρῆναι πόλιν οἰκίζειν· καὶ ἐπειδὴ ἔδοξεν αὐτοῖς, ἤμελλον ἅπτεσθαι τοῦ ἔργου. γέρων οὖν πίθηκος ἐπέσχεν αὐτοὺς εἰπών, ὅτι ῥᾶον ἀλώσονται περιβόλων ἐντὸς ἀποληφθέντες. οὕτως ἂν συντέμοις. εἰ δὲ ἐκτείνειν βούλοιο, ταύτη πρόαγε· οἱ πίθηκοι συνελθόντες ἐβουλεύοντο περὶ πόλεως οἰκισμοῦ. καὶ δὴ τις παρελθὼν ἐδημηγόρησεν, ὅτι χρὴ καὶ αὐτοὺς πόλιν ἔχειν· ὁρᾶτε γάρ, φησὶν, ὡς εὐδαίμονες διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι· καὶ οἶκον ἔχει ἕκαστος αὐτῶν καὶ εἰς ἐκκλησίαν οἱ σύμπαντες καὶ εἰς θέατρον ἀναβαίνοντες τέρπουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν θεάμασί τε καὶ ἀκούσμασι παντοδαποῖς, καὶ οὕτω πρόαγε διατρίβων καὶ λέγων, ὅτι καὶ τὸ ψήφισμα ἐγγράπτο, καὶ λόγον πλάττε καὶ παρὰ τοῦ γέροντος πιθήκου. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτη. Τὴν δὲ ἀπαγγελίαν βούλονται περιόδων ἀλλοτρίαν εἶναι γλυκύτητος ἐγγύς. Ὁ δὲ λόγος ὁ τὴν ὠφέλειαν δεικνὺς τὴν ἀπὸ τοῦ μύθου ποτὲ μὲν προταχθήσεται, ποτὲ δὲ ὑποταχθήσεται. Φαίνονται δὲ καὶ οἱ ῥήτορες αὐτῷ χρησάμενοι ἀντὶ παραδείγματος. Περὶ διηγήματος. ^[43]
- 2 (τ) Τὸ διήγημα βούλονται εἶναι ἔκθεσις πράγματος γεγονότος ἢ ὡς γεγονότος, ἔνιοι μὲντοι τὴν χρεῖαν ἔταξαν πρὸς τοῦτο. Διαφέρει δὲ διήγημα διηγήσεως, ὡς ποίημα ποιήσεως· ποίημα μὲν γὰρ καὶ διήγημα περὶ πρᾶγμα ἔν, ποιήσεις δὲ καὶ διήγησις περὶ πλείονα, οἷον ποιήσεις ἢ Ἰλιάς καὶ ποιήσεις ἢ Ὀδύσεια, ποιήματα δὲ ἀσπιδοποιία, νεκυομαντεία, μνηστηροφονία. καὶ πάλιν διήγησις μὲν ἢ ἱστορία Ἑρμοδότου, ἢ συγγραφή Θουκυδίδου, διήγημα δὲ τὸ κατὰ Ἀρίονα, τὸ

κατὰ Ἀλκμαίωνα. Εἶδη δὲ διηγήματος βούλονται εἶναι τέτταρα· τὸ μὲν γὰρ εἶναι μυθικόν, τὸ δὲ πλασματικόν, ὃ καὶ δραματικὸν καλοῦσιν, οἷα τὰ τῶν τραγικῶν, τὸ δὲ ἱστορικόν, τὸ δὲ πολιτικὸν ἢ ἰδιωτικόν. ἀλλὰ νῦν ἡμῖν περὶ τοῦ τελευταίου ὁ λόγος. Σχήματα δὲ διηγημάτων ἔστιν εἴς ὁρθὸν ἀποφαντικόν, ἀποφαντικὸν ἐγκεκλιμένον, ἐλεγκτικόν, ἀσύνδετον, συγκριτικόν. ὁρθὸν μὲν οὖν ἀποφαντικόν, οἷον Ὑπόμνημα ἢ Αἰήτου θυγάτηρ· αὕτη προὔδωκε τὸ χρυσόμαλλον δέρας· ὁρθὸν δὲ καλεῖται, διότι παρ' ὅλον τὸν λόγον ἢ τὸν πλείω τηρεῖ τὴν πτῶσιν τὴν ὀνομαστικήν. ἀποφαντικὸν δὲ ἐγκεκλιμένον, οἷον Ὑπόμνημα τὴν Αἰήτου θυγατέρα λόγος ἐρασθεῖσαν Ἰάσονος· καὶ τὰ ἐξῆς ἐγκεκλιμένον δὲ λέγεται, διότι καὶ τὰς ἄλλας πτώσεις προσίεται. ἐλεγκτικὸν δὲ ἐστὶ σχῆμα τόδε, οἷον Ὑπόμνημα τί γὰρ οὐκ ἔδρασε Μήδεια δεινόν; οὐκ ἠράσθη μὲν Ἰάσωνος, προὔδωκε δὲ τὸ χρυσόμαλλον δέρας, ἀπέκτεινε δὲ τὸν ἀδελφὸν Ὑψυρτον; καὶ τὰ ἐξῆς. ἀσύνδετον δὲ γίνεται ὥδε, οἷον Ὑπόμνημα ἢ Αἰήτου θυγάτηρ Ἰάσωνος ἠράσθη, προὔδωκε τὸ χρυσόμαλλον δέρας, τὸν ἀδελφὸν Ὑψυρτον ἐφόνευσεν· καὶ τὰ ἐξῆς. συγκριτικὸν δὲ ἐστὶ τὸ τοιοῦτο Ὑπόμνημα ἢ Αἰήτου θυγάτηρ ἀντὶ μὲν τοῦ σωφρονεῖν ἠράσθη, ἀντὶ δὲ τοῦ φυλάττειν τὸ χρυσόμαλλον δέρας προὔδωκεν, ἀντὶ δὲ τοῦ σῶζειν τὸν ἀδελφὸν Ὑψυρτον ἐφόνευσεν. —Τὸ μὲν οὖν ὁρθὸν ἱστορίαις πρέπει, σαφέστερον γάρ· τὸ δὲ ἐγκεκλιμένον μᾶλλον ἀγῶσι. τὸ δὲ ἐλεγκτικὸν ἀρμόττει τοῖς ἐλέγχοις, τὸ δὲ ἀσύνδετον τοῖς ἐπιλόγοις παθητικὸν γάρ. Περὶ χρείας.

[38]

- 3 (τ) Χρεία ἐστὶν ἀπομνημόνευμα λόγου τινὸς ἢ πράξεως ἢ συναμφοτέρου σύντομον ἔχον δήλωσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χρησίμου τινὸς ἕνεκα. Τῶν δὲ χρεῶν αἱ μὲν εἰσι λογικαί, αἱ δὲ πρακτικαί, αἱ δὲ μικταί· λογικαὶ μὲν, αἷς λόγος ἔνεστι μόνον, οἷον Ὑπόμνημα ἔφησε τὰς Μούσας ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν εὐφύων οἰκεῖν· πρακτικαὶ δέ, ἐν αἷς πράξεις μόνον, οἷον Ὑπόμνημα ἰδὼν μειράκιον ἀτακτοῦν τὸν παιδαγωγὸν ἐτύπησε· μικταὶ δὲ αἱ μῆζιν ἔχουσαι λόγου καὶ πράξεως, οἷον Ὑπόμνημα ἰδὼν μειράκιον ἀτακτοῦν τὸν παιδαγωγὸν ἐτύπησε λέγων· τί γὰρ τοιαῦτα ἐπαίδευες; Διαφέρει δὲ χρεία ἀπομνημονεύματος μάλιστα τῷ μέτρῳ· τὰ μὲν γὰρ ἀπομνημονεύματα καὶ διὰ μακροτέρων ἂν γένοιτο, τὴν δὲ χρεῖαν σύντομον εἶναι δεῖ. γνώμης δὲ διαφέρει τῷ τὴν μὲν ἐν ἀποφάνσει ψιλῇ λέγεσθαι, τὴν δὲ χρεῖαν πολλάκις <καὶ> κατὰ ἐρώτησιν καὶ κατὰ ἀπόκρισιν· καὶ πάλιν τῷ τὴν μὲν χρεῖαν καὶ ἐν πράξεσιν εἶναι, τὴν δὲ γνώμην ἐν λόγοις μόνον· καὶ πάλιν τῷ τὴν μὲν χρεῖαν τὸ πεποιηκὸς πρόσωπον ἔχειν ἢ εἰρηκός, τὴν δὲ γνώμην ἄνευ προσώπου λέγεσθαι. Λέγεται δὲ περὶ διαφορᾶς χρεῶν πλεῖστα παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὅτι αἱ μὲν αὐτῶν εἰσιν ἀποφαντικά, αἱ δὲ ἐρωτηματικά, αἱ δὲ πυσματικά. Ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τὸ συνέχον χωρῶμεν, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ ἐργασία. ἐργασία τοίνυν οὕτως ἔστω. πρῶτον ἐγκώμιον διὰ βραχέων τοῦ εἰπόντος ἢ πράξαντος, εἶτα αὐτῆς τῆς χρείας παράφρασις, εἶτα ἡ αἰτία, οἷον Ὑπόμνημα ἰσοκράτης ἔφησε τῆς παιδείας τὴν μὲν ρίζαν εἶναι πικράν τὸν δὲ καρπὸν γλυκύν· ἔπαινος Ὑπόμνημα σοφὸς ἦν, καὶ πλατυνεῖς ἡρέμα τὸ χωρίον. εἶθ' ἡ χρεία εἶπε τόδε, καὶ οὐ θήσεις αὐτὴν ψιλὴν ἀλλὰ πλατύνων τὴν ἐρμηνείαν. εἶτα ἡ αἰτία· τὰ γὰρ μέγιστα τῶν πραγμάτων ἐκ πόνων φιλεῖ κατορθοῦσθαι, κατορθωθέντα δὲ τὴν ἡδονὴν φέρει. εἶτα κατὰ τὸ ἐναντίον· τὰ μὲν γὰρ τυχόντα τῶν πραγμάτων οὐ δεῖται πόνων καὶ τὸ τέλος ἀηδέστατον ἔχει, τὰ σπουδαῖα δὲ τούναντίον. εἶτα ἐκ παραβολῆς ὥσπερ γὰρ τοὺς γεωργοὺς δεῖ πονήσαντας περὶ τὴν γῆν κομίζεσθαι τοὺς καρπούς, οὕτω καὶ περὶ τοὺς λόγους. εἶτα ἐκ παραδείγματος Ὑπόμνημα θεοῦ καθείρξας ἑαυτὸν ἐν οἰκίᾳ καὶ πολλὰ μοχθήσας ὑστερον ἐκομίζετο τοὺς καρπούς, στεφάνους καὶ ἀναρρήσεις· ἔστι δὲ καὶ ἐκ κρίσεως ἐπιχειρῆσαι, οἷον Ὑπόμνημα ἡσίοδος μὲν γὰρ ἔφη τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν, ἄλλος δὲ ποιητὴς φησι τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τὰγάθ' οἱ θεοί· ἐν δὲ τῷ τέλει παράκλησιν προσθήσεις, ὅτι χρή πείθεσθαι τῷ εἰρηκότι ἢ πεποιηκότι. —Τοσαῦτα πρὸς τὸ παρόν· τὴν δὲ τελεωτέραν διδασκαλίαν ὑστερον εἴσῃ.

[45]

- 4 (τ) Περὶ γνώμης. Γνώμη ἐστὶ λόγος κεφαλαιώδης ἐν ἀποφάνσει καθολικῇ ἀποτρέπων τι ἢ προτρέπων ἐπὶ τι ἢ ὁποῖον ἕκαστόν ἐστι δηλῶν· ἀποτρέπων μὲν ὡς ἐν ἐκείνῳ «οὐ χρή παννύχιον εὐδιν βουλευφόρον ἄνδρα», προτρέπων δὲ ὡς ἐν ἐκείνῳ «χρή πενήν φεύγοντα καὶ ἐς μεγακίτητα πόντον ῥίπτειν καὶ πετρῶν, Κύρνε, κατ' ἡλιβάτων»· ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον ποιεῖ, ἀποφαίνεται δὲ περὶ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, οἷον «τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται». Ἔτι δὲ τῶν γνωμῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀληθεῖς, αἱ δὲ πιθαναί, αἱ δὲ ἀπλαῖ, αἱ δὲ συνεζευγμέναι, αἱ δὲ ὑπερβολικαί· ἀληθεῖς μὲν οἷον «οὐκ ἔστιν εὐρεῖν βίον ἄλυπον οὐδενί», πιθαναί δὲ οἷον «ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ, οὐπόποτ' ἡρώτησα, γινώσκων ὅτι τοιοῦτός ἐστιν, οἷσπερ ἥδεται ξυνών», ἀπλαῖ δὲ οἷον «δύνатаι τὸ πλουτεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖν», συνεζευγμέναι δὲ οἷον «οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω», ὑπερβολικαί δὲ οἷον «οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο». Ἡ δὲ ἐργασία παραπλησία τῆς χρείας, πρόεισι γὰρ τοῖσδε· ἐγκωμῶ τοῦ εἰρηκότος βραχεῖ, καθάπερ ἐν χρείᾳ, κατὰ τὸ ἀπλοῦν, κατὰ τὴν αἰτίαν, κατὰ τὸ ἐναντίον, κατὰ τὸ ἐνθύμημα, κατὰ παραβολήν, κατὰ παράδειγμα, κατὰ κρίσιν. ἔστω δὲ ἡ γνώμη ὡς ἐν παραδείγματι «οὐ χρή παννύχιον εὐδιν βουλευφόρον ἄνδρα». οὐκοῦν ἐπαινέσεις διὰ βραχέων τὸν εἰρηκότα. εἴτα κατὰ τὸ ἀπλοῦν, τοῦτο δ' ἔστι τὸ παραφράσαι τὴν γνώμην, οἷον 'δι' ὅλης νυκτὸς οὐ προσήκει ἄνδρα ἐν βουλαῖς ἐξεταζόμενον καθεύδειν'. κατὰ τὴν αἰτίαν 'δεῖ μὲν γὰρ αἰεὶ διὰ φροντίδος εἶναι τὸν ἡγούμενον, ὕπνος δὲ βουλήν ἀφαιρεῖται'. κατὰ τὸ ἐναντίον· ἐναντίον δ' ἔστι βασιλεῖ μὲν ιδιώτης, τῷ δὲ ἐργηγορέναι τὸ καθεύδειν· πῶς ἂν οὖν λαμβάνοιτο; 'εἰ τὸν ιδιώτην οὐδὲν δεινὸν δι' ὅλης νυκτὸς καθεύδειν, εὐδῆλον, ὡς τὸν βασιλέα προσῆκον ἀγρυπνοῦντα φροντίζειν.' κατὰ παραβολήν 'ὥσπερ γὰρ οἱ κυβερνήται ἐργηγορότερες ὑπὲρ τῆς κοινῆς διατελοῦσι σωτηρίας, οὕτω προσήκει καὶ τοὺς ἡγεμόνας'. κατὰ παράδειγμα 'καὶ γὰρ Ἐκτωρ νυκτὸς οὐ καθεύδων ἀλλὰ φροντίζων κατάσκοπον ἐπὶ τὰς ναῦς ἔπεμπε Δόλωνα'. ὕστατος δὲ ἐστὶ τόπος ὁ κατὰ κρίσιν. τὸ δὲ τέλος παράκλησιν ἐχέτω. Περὶ ἀνασκευῆς καὶ κατασκευῆς. ^[45]
- 5 (τ) Ἀνασκευή ἐστὶ ἀνατροπὴ τοῦ προτεθέντος πράγματος, κατασκευή δὲ τὸ ἐναντίον βεβαίωσις. Τὰ δὲ πάνυ ψευδῆ οὔτε ἀνασκευαστέον οὔτε κατασκευαστέον, ὥσπερ τοὺς μύθους, ἀλλὰ δεῖ δήπου τὰς ἀνασκευὰς καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν ἐφ' ἑκάτερα τὴν ἐπιχείρησιν δεχομένων ποιεῖσθαι. Ἀνασκευάσεις δὲ ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς, ἐκ τοῦ ἀπιθάνου, ἐκ τοῦ ἀδυνάτου, ἐκ τοῦ ἀνακολούθου τοῦ καὶ ἐναντίου καλουμένου, ἐκ τοῦ ἀπρεποῦς, ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου. ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς οἷον 'ἀσαφὴς ἦν ὁ περὶ Νάρκισσον χρόνος'. ἐκ τοῦ ἀπιθάνου 'ἀπίθανον ἦν τὸν Ἀρίονα ἐν κακοῖς ὄντα βουλευθῆναι ἄσαι'. ἐκ τοῦ ἀδυνάτου 'ἀδύνατον ἦν τὸν Ἀρίονα ἐπὶ δελφῖνος σωθῆναι'. ἐκ τοῦ ἀνακολούθου τοῦ καὶ ἐναντίου καλουμένου 'ἐναντίον ἦν τῷ σῶσαι τὴν δημοκρατίαν τὸ καταλῦσαι ἂν αὐτὴν ἐθελῆσαι'. ἐκ τοῦ ἀπρεποῦς 'ἀπρεπὲς ἦν τὸν Ἀπόλλωνα θεὸν ὄντα θνητῇ μίγνυσθαι'. ἐκ τοῦ ἀσυμφόρου, ὅταν λέγωμεν, ὅτι οὐδὲ συμφέρει ταῦτα ἀκούειν. —Κατασκευάσεις δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. Περὶ κοινοῦ τόπου. ^[19]
- 6 (τ) Ὁ τόπος ὁ κοινὸς προσαγορευόμενος αὐξήσιν ἔχει τοῦ ὁμολογουμένου πράγματος ὡς τῶν ἀποδείξεων ἤδη γεγενημένων· οὐ γὰρ ἔτι ζητοῦμεν, εἰ οὗτος ἱερόσυλος, εἰ οὗτος ἀριστεύς, ἀλλ' ὡς ἀποδεδειγμένου τὴν αὐξήσιν ποιούμεθα. Λέγεται δὲ κοινὸς τόπος, διότι ἀρμόττει κατὰ παντὸς μὲν ἱεροσύλου, ὑπὲρ παντὸς δὲ ἀριστεύως. Χρὴ δὲ οὕτως προάγειν· πρῶτα κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐναντίου, εἴτα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, εἴτα ἡ σύγκρισις, εἴτα ἡ γνώμη, εἴτα στοχαστικῶς τὸν παρελθόντα βίον ἀπὸ τοῦ παρόντος διαβαλεῖς, εἴτα ἐκβαλεῖς τὸν ἔλεον τοῖς τελικοῖς κεφαλαίοις καλουμένοις καὶ ὑποτυπώσει τοῦ πράγματος· προοίμια γὰρ οὐκ ἔσται καθαρῶς ἐν τόπῳ, ἀλλὰ μέχρι τούτου σωθήσεται, οἷον, ἴν' ἐπὶ παραδείγματος γένηται σοι φανερόν, ἔστω τόπος κατὰ ἱεροσύλου· οὐκοῦν τὰ προοίμια οὐ τῇ ἐννοίᾳ ἀλλὰ τῷ τύπῳ τοιάδε· 'πάντας μὲν

προσῆκει μισεῖν, ὧ ἄνδρες δικασταί, τοὺς κακούργους, μάλιστα δὲ ὅσοι περὶ τοὺς θεοὺς τολμῶσι, δεύτερον 'εἰ μὲν οὖν βούλεσθε τοὺς ἄλλους πονηροὺς ποιεῖν, ἐατέον καὶ τοῦτον· εἰ δὲ μή, κολαστέον', τρίτον 'τῷ μὲν οὖν δοκεῖν ὁ κρινόμενος κινδυνεύει μόνος, τῇ δὲ ἀληθείᾳ καὶ ὑμεῖς οἱ δικάζοντες· τὸ γὰρ περὶ τοὺς ὅρκους πλημμελῆσαι οὐκ οἶδα εἰ φαυλοτέραν δίκην ἔχει τῆς παρανομίας'. εἴτα πρὶν ἐλθεῖν ἐπ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, περὶ τοῦ ἐναντίου διαλεκτέον, ὅτι 'οἱ νόμοι τῆς τῶν θεῶν θεραπείας προϋνόησαντο, βωμοὺς ἔστησαν, ἀναθήμασιν ἐκόσμησαν, θυσίαις ἐτίμησαν, πανηγύρεσι, προσόδοισ'. εἴτα ἡ ἐπίκρισις κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς αἰτίας 'εἰκότως· τὸ μὲν γὰρ τούτων εὐμενὲς διασώζει τὰς πόλεις, εἰ δ' ἐτέρως ἔχοιεν, ἀνάγκη ταύτας διαφθείρεσθαι'. καὶ πρόβαινε ἐπὶ τὸ προκείμενον 'τούτων οὕτως ἐχόντων οὗτος τί ἐτόλμησε; καὶ λέγε τὸ πεπραγμένον οὐχ ὡς διδάσκων ἀλλ' ὡς δεινοποιῶν, καὶ ὅτι 'ὅλη τῇ πόλει ἐλυμήνατο, καὶ τοῖς κοινοῖς καὶ τοῖς ἰδίοις· καὶ δέος μὲν, μὴ ἐπιλίπωσιν οἱ καρποί, δέος δέ, μὴ τῶν πολεμίων ἡττηθῶμεν' καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐξῆς ἐπὶ τὰς συγκρίσεις πρόιθι ὅτι 'τῶν ἀνδροφόνων χαλεπώτερος, τὸ δὲ διάφορον ἐκ τῶν πεπονθότων· οἱ μὲν εἰς ἀνθρώπους ἐτόλμησαν, ὁ δὲ εἰς θεοὺς παρώνησε. τοῖς τυράννοις οὗτος παραπλήσιος, κάκείοις οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς χαλεπωτάτοις· ἐκείνων γὰρ τοῦτ' εἶναι δοκεῖ τὸ δεινότατον, ὅτι τῶν ἀναθημάτων ἄπτονται'. τὰς δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον συγκρίσεις κατ' ἐπιτίμησιν εἰσάξεις, ἐπειδήπερ εἰσὶ καθαιρετικά· 'οὐ δεινὸν τὸν μὲν κλέπτην διδόναι δίκην, τὸν δὲ ἱερόσυλον μή; ἔξεστι δέ σοι καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐκ τοῦ παρόντος διαβαλεῖν, ὡς 'ἀπὸ μικρῶν ἀρξάμενος ἐπὶ τοῦτο προὔβη τελευταῖον· ὥσθ' ὁμοῦ καὶ κλέπτην ἔχετε καὶ τοιχωρῦχον καὶ μοιχόν'. ἐξετάσεις δὲ καὶ τὴν γνῶμην, ἀφ' ἧς ἦλθεν ἐπὶ τοῦτο, ὅτι 'μὴ βουλόμενος γεωργεῖν ἀπὸ τοιούτων πλουτεῖν ἐθέλει'.

[45]

6 (50) εἰ δὲ λέγοις κατὰ ἀνδροφόνου, καὶ τὰ παρακολουθοῦντα 'γυνὴ ἐν χηρείᾳ, παῖδες ὀρφανοί'. χρῶ δὲ καὶ τῇ ἐκβολῇ τοῦ ἐλέου· ἐκβαλεῖς δὲ τὸν ἔλεον τοῖς τελικοῖς καλουμένοις κεφαλαίοις, τῷ νομίμῳ, τῷ δικαίῳ, τῷ συμφέροντι, τῷ δυνατῷ, τῷ πρέποντι, καὶ ὑπογραφῇ τοῦ ἀδικήματος 'μή μοι τὸν νῦν δακρύνοντα θεωρεῖτε, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν καταφρονοῦντα τῶν θεῶν, τὸν προσιόντα τοῖς ἀνακτόροις, τὸν ἀνασπῶντα τὰς θύρας, τὸν τῶν ἀναθημάτων ἀπτόμενον'. καὶ τελευτὰ εἰς παράκλησιν 'τί μέλλετε; τί βουλευέσθε περὶ οὗ πάλαι κέκριται; — Ταῦτα ὡς ἐν τῷ παρόντι τὴν δὲ τελεωτέραν μέθοδον ὕστερον εἴσῃ. Περὶ ἐγκωμίου. [63]

7 (7) Ἐγκωμίων ἐστὶν ἔκθεσις τῶν προσόντων ἀγαθῶν τινι κοινῶς ἢ ἰδίως· κοινῶς μὲν οἶον ἐγκώμιον ἀνθρώπου, ἰδίως δὲ οἶον ἐγκώμιον Σωκράτους. Ἐγκωμιάζομεν δὲ καὶ πράγματα οἶον δικαιοσύνην καὶ ἄλογα ζῶα οἶον ἵππον, ἥδη δὲ καὶ φυτὰ καὶ ὄρη καὶ ποταμούς. Κέκληται δὲ ἐγκώμιον, ὡς φασιν, ἐκ τοῦ τοὺς ποιητὰς τοὺς ὕμνους τῶν θεῶν ἐν ταῖς κώμαις τὸ παλαιὸν ᾄδειν· ἐκάλουν δὲ κώμας τοὺς στενωπούς. Ἐπαίνου δὲ διαφέρει τὸ ἐγκώμιον, ὅτι ὁ μὲν ἔπαινος καὶ ἐν βραχεῖ γένοιτ' ἂν, οἶον 'Σωκράτης σοφός', τὸ δὲ ἐγκώμιον ἐν μακροτέρᾳ διεξόδῳ. μὴ ἀγνόει δέ, ὅτι καὶ τοὺς ψόγους τοῖς ἐγκωμίοις προσνέμουσιν, ἥτοι κατ' εὐφημισμὸν ὀνομαζόντες ἢ ὅτι τοῖς αὐτοῖς τόποις ἀμφοτέρω προάγεται. τίτι οὖν διαφέρει τὸ ἐγκώμιον τοῦ κοινοῦ τόπου; δοκεῖ γὰρ ἐν ἐνίοις καὶ σφόδρα ταῦτα ἀμφοτέρω συμβαίνειν, οἶον ἀριστέως ἐγκώμιον καὶ ὑπὲρ ἀριστέως. φασὶ τοίνυν τὴν διαφορὰν ἐν τῷ τέλει φαίνεσθαι, ἐν τῇ ἐκβάσει· ἐν μὲν γὰρ τῷ κοινῷ τόπῳ σκοπὸς ἐστὶ δωρεὰν λαβεῖν, τὸ δὲ ἐγκώμιον ψιλὴν ἀρετῆς ἔχει μαρτυρίαν. Τόποι δὲ εἰσιν ἐγκωμιαστικοὶ ἔθνος οἶον Ἕλλην, πόλις οἶον Ἀθηναῖος, γένος οἶον Ἀλκμαιωνίδης. ἐρεῖς δὲ τίνα καὶ ἃ περὶ τὴν γένεσιν συνέπεσεν ἄξια θαύματος, οἶον ἐξ ὄνειράτων ἢ συμβόλων ἢ τινων τοιούτων. ἐπὶ τούτοις ἡ τροφή, οἶον ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ὅτι μυελοῖς λεόντων ἐτράφη καὶ παρὰ τῷ Χείρωνι. εἴτα ἡ ἀγωγή, πῶς ἦχθη ἢ πῶς ἐπαιδεύθη. καὶ μὴν καὶ φύσις ψυχῆς καὶ σώματος ἐξετασθήσεται καὶ τούτων ἐκάτερον κατὰ διαίρεσιν· ἐρεῖς γὰρ περὶ μὲν σώματος, ὅτι καλός, ὅτι μέγας, ὅτι ταχύς, ὅτι ἰσχυρός, περὶ δὲ ψυχῆς, ὅτι

δίκαιος, ὅτι σώφρων, ὅτι σοφός, ὅτι ἀνδρεῖος. ἐπὶ τούτοις ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, οἷον ποῖον ἐπετήδευσε βίον, φιλόσοφον ἢ ῥητορικὸν ἢ στρατιωτικόν. τὸ δὲ κυριώτατον αἱ πράξεις· ἐν γὰρ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αἱ πράξεις· οἷον στρατιωτικὸν βίον ἐλόμενος τί ἐν τούτῳ κατέπραξε. τὰ δὲ ἐκτός, οἷον συγγενεῖς, φίλοι, κτήματα, οἰκέται, τύχη καὶ τὰ τοιαῦτα. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου ὅσον ἐβίωσε, πολὺν ἢ μέτριον· ἐκότερον δὲ ἀφορμὴν ἐγκωμίων δίδωσι· τὸν τε γὰρ μακροβιώτατον ἐξ αὐτοῦ τούτου ἐπαινέσεις, τὸν τε μὴ μακρόβιον ἐν τῷ ‘μὴ μετασχεῖν τῶν νοσημάτων τῶν διὰ τὸ γῆρας γινομένων’. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς τελευτῆς, ὅπως ἀπέθανεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος μαχόμενος· καὶ εἴ τι παράδοξον ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τοῦ Καλλιμάχου, ὅτι καὶ νεκρὸς εἰστήκει· καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποκτείναντος αὐτὸν ἐπαινέσεις, οἷον ὅτι Ἀχιλλεὺς ὑπὸ θεοῦ ἀπέθανε τοῦ Ἀπόλλωνος. ἐξετάσεις δὲ καὶ τὰ μετὰ τὴν τελευτήν, εἰ ἀγῶνες ἐτέθησαν ἐπ’ αὐτῷ, ὡς ἐπὶ Πατρόκλῳ, εἰ χρησμός τις περὶ τῶν ὁστέων, ὡς ἐπὶ Ὀρέστου, εἰ οἱ παῖδες ἐνδοξοί, ὡς ὁ Νεοπτόλεμος. ^[45]

7 (50) μεγίστη δὲ ἐν τοῖς ἐγκωμίοις ἀφορμὴ ἢ ἀπὸ τῶν συγκρίσεων, ἃς τάξεις, ὡς ἂν ὁ καιρὸς ὑψηγῇται. Παραπλησίως δὲ καὶ τὰ ἄλογα ζῶα κατὰ τὸ ἐγχωροῦν. καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ γίνεται, ἐγκωμιάσεις. εἰς δὲ τὴν τοῦ γένους χώραν ἐρεῖς, τίνι θεῶν ἀνάκειται, οἷον ἡ γλαῦξ τῇ Ἀθηνᾷ, ὁ ἵππος τῷ Ποσειδῶνι. ὁμοίως δὲ ἐρεῖς, πῶς τρέφεται, ποταπὸν τὴν ψυχὴν, ποταπὸν τὸ σῶμα, τίνα ἔργα ἔχει, ποῦ χρήσιμα, πόσος ὁ χρόνος τοῦ βίου. καὶ συγκρινεῖς δὲ καὶ ὅλως τοῖς ἐμπίπτουσι τῶν τόπων χρήσῃ. Τὰ δὲ πράγματα ἐγκωμιάσεις ἀπὸ τῶν εὐρόντων, οἷον τὴν θηρατικὴν Ἄρτεμις εὗρε καὶ Ἀπόλλων· ἀπὸ τῶν χρησαμένων, ὅτι ἥρωες αὐτῇ ἐχρῶντο· μέθοδος δὲ ἀρίστη ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐγκωμίων, ὅσα περὶ πραγμάτων, τὸ τοὺς μετιόντας αὐτὰ σκοπεῖν, ὁποῖοί τινες εἰσι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, οἷον οἱ θηρῶντες ἀνδρεῖοι, εὐτολμοί, ὁξύτεροι τὰς φρένας, ἐρρωμένοι τὰ σώματα. — Ἐντεῦθεν οὐκ ἀγνοήσεις, ὅπως θεοὺς ἐγκωμιαστέον. ἰστέον δέ, ὅτι τὰ εἰς θεοὺς ὕμνους κλητέον. Καὶ μὴν καὶ τὰ φυτὰ παραπλησίως ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ φύεται· ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ᾧ ἀνάκειται, ὡς ἡ ἐλαία τῇ Ἀθηνᾷ· ἀπὸ τῆς τροφῆς, οἷον πῶς τρέφεται. καὶ εἰ μὲν πολλῆς ἐπιμελείας δέοιτο, τοῦτο θαυμάσεις, ἂν δὲ ὀλίγης, καὶ τοῦτο. ἐρεῖς δὲ ὡς ἐπὶ σώματος τὴν ἀναδρομὴν, τὸ κάλλος, εἰ ἀειθαλές, ὡς ἡ ἐλαία· εἴτα τὸ χρήσιμον, ᾧ μάλιστα ἐνδιατρίψεις. τὰς δὲ συγκρίσεις πανταχοῦ παραληπτέον. Καὶ μὴν καὶ πόλεως ἐγκώμιον ἐκ τούτων οὐκ ἂν χαλεπῶς μεταχειρίσαιο· ἐρεῖς γὰρ καὶ περὶ γένους, ὅτι αὐτόχθονες, καὶ περὶ τροφῆς, ὡς ὑπὸ θεῶν ἐτρέφησαν, καὶ περὶ παιδείας, ὡς ὑπὸ θεῶν ἐπαιδεύθησαν. ἐξετάσεις δὲ ὡς ἐπὶ ἀνθρώπου, ποδαπὴ τοὺς τρόπους ἢ πόλις, ποδαπὴ τὴν κατασκευὴν, τίσιν ἐπιτηδεύμασιν ἐχρήσατο, τίνα κατέπραξε. Περὶ συγκρίσεως. ^[86]

8 (7) Ἡ σύγκρισις παρείληπται μὲν καὶ ἐν τόπῳ κοινῷ κατὰ σύγκρισιν ἡμῶν ἀυξόντων τὰ ἀδικήματα, παρείληπται δὲ καὶ ἐν ἐγκωμίῳ κατὰ σύγκρισιν ἡμῶν ἀυξόντων τὰ χρηστά, παρείληπται δὲ καὶ ἐν ψόγῳ τὴν αὐτὴν παρεχομένη δύναμιν. ἐπεὶ δὲ οὐ τῶν φαύλων τινὲς καὶ αὐτὴν καθ’ αὐτὴν ἐποίησαν γύμνασμα, μικρὸν περὶ αὐτῆς λεκτέον. Πρόεισι τοίνυν κατὰ τοὺς ἐγκωμιαστικούς τοποὺς συγκρίνομεν γὰρ καὶ πόλιν πόλει, ἀφ’ ὧν οἱ ἄνδρες, καὶ γένος γένει καὶ τροφὴν τροφῇ καὶ ἐπιτηδεύματα καὶ πράξεις καὶ τὰ ἐκτὸς καὶ τρόπους θανάτων καὶ τὰ μετ’ ἐκεῖνα. — Ὅμοίως δὲ εἰ καὶ φυτὰ συγκρίνοις, ἀντεξετάσεις τοὺς δόντας θεοὺς, τοὺς τόπους, ἐν οἷς φύεται, τὸ ἡμερον, τὴν χρεῖαν τῶν καρπῶν καὶ τὰ ἐξῆς. — Ὅμοίως δὲ εἰ καὶ πράγματα συγκρίνοις, ἐρεῖς τοὺς πρώτους ἀψαμένους τῶν πραγμάτων καὶ τοὺς μετιόντας παραθήσεις ἀλλήλοις, ποιότητα ψυχῆς, ποιότητα σώματος. ταῦτόν δέ σοι καὶ περὶ πάντων κείσθω θεώρημα. Ἐνίστε μὲν οὖν κατὰ τὸ ἴσον προάγομεν τὰς συγκρίσεις, ἴσα δεικνύντες, ἃ παραβάλλομεν, ἢ διὰ πάντων ἢ διὰ πλειόνων· ἐνίστε δὲ θάτερον προτίθεμεν, ἐγκωμιάζοντες κάκεῖνο, οὗ τοῦτο προτίθεμεν· ἐνίστε δὲ τὸ μὲν ψέγομεν ὅλως, τὸ δὲ ἐπαινοῦμεν, οἷον εἰ λέγοις σύγκρισιν δικαιοσύνης καὶ πλούτου. γίνεται δὲ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον σύγκρισις, ἐνθα ἀγὼν τὸν

ἐλάττονα ἴσον τῷ κρείττονι δεῖξαι, οἷον εἰ σύγκρισιν λέγοις Ἡρακλέους καὶ Ὀδυσσέως. ἀπαιτεῖ δὲ τὸ τοιοῦτο βίαιον ῥήτορα καὶ δεινότητα, δεῖται δὲ καὶ γοργότητος ἢ ἐργασία πανταχοῦ διὰ τὸ δεῖν ταχεῖας ποιεῖσθαι τὰς μεταβάσεις. ^[30]

9 (τ) Ἡθοποιία ἐστὶ μίμησις ἥθους ὑποκειμένου προσώπου, οἷον τίνος ἂν εἴποι λόγους Ἀνδρομάχη ἐπὶ Ἑκτορι. προσωποποιία δέ, ὅταν πράγματι περιτιθῶμεν πρόσωπον, ὥσπερ ὁ Ἑλεγχος παρὰ Μενάνδρῳ, καὶ ὥσπερ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ ἡ θάλασσα ποιεῖται τοὺς λόγους πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. ἡ δὲ διαφορὰ δήλη· ἐκεῖ μὲν γὰρ ὄντος προσώπου λόγους πλάττομεν, ἐνταῦθα δὲ οὐκ ὄν πρόσωπον πλάττομεν. εἰδωλοποιίαν δέ φασιν ἐκεῖνο, ὅταν τοῖς τεθνεῶσι λόγους περιάπτωμεν, ὥσπερ Ἀριστείδης ἐν τῷ Πρὸς Πλάτωνα ὑπὲρ τῶν τεσσάρων· τοῖς γὰρ ἀμφὶ τὸν Θεμιστοκλέα περιῆψε λόγους. Γίνονται δὲ ἡθοποιαὶ καὶ ὠρισμένων καὶ ἀορίστων προσώπων· ἀορίστων μὲν, οἷον ποίους ἂν εἴποι λόγους τις πρὸς τοὺς οἰκείους μέλλων ἀποδημεῖν, ὠρισμένων δέ, οἷον ποίους ἂν εἴποι λόγους Ἀχιλλεὺς πρὸς Δηιδάμειαν μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξίεναι. Τῶν δὲ ἡθοποιῶν αἱ μὲν εἰσιν ἀπλαῖ, ὅταν τις αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὑποκείται λόγους διατιθέμενος, αἱ δὲ διπλαῖ, ὅταν πρὸς ἄλλον· καθ' ἑαυτὸν μὲν, οἷον τίνος ἂν εἴποι λόγους στρατηγὸς ἀπὸ τῆς νίκης ἀναστρέφων, πρὸς ἄλλον δέ, οἷον τίνος ἂν εἴποι λόγους στρατηγὸς πρὸς τὸ στρατόπεδον μετὰ τὴν νίκην. Πανταχοῦ δὲ σώσεις τὸ οἰκεῖον πρέπον τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις τε καὶ καιροῖς· ἄλλος μὲν γὰρ νέου λόγος, ἄλλος δὲ πρεσβύτου, ἄλλος δὲ γεγηθότος, ἄλλος ἀνιωμένου. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἠθικαί, αἱ δὲ παθητικαί, αἱ δὲ μικταί· ἠθικαὶ μὲν, ἐν αἷς ἐπικρατεῖ διόλου τὸ ἦθος, οἷον τίνος ἂν εἴποι λόγους γεωργὸς πρῶτον ἰδὼν ναῦν· παθητικαὶ δέ, ἐν αἷς διόλου τὸ πάθος, οἷον ποίους ἂν εἴποι λόγους Ἀνδρομάχη ἐπὶ Ἑκτορι· μικταὶ δὲ αἱ σύνοδον ἔχουσαι ἥθους καὶ πάθους, οἷον τίνος ἂν εἴποι λόγους Ἀχιλλεὺς ἐπὶ Πατρόκλῳ· καὶ γὰρ τὸ πάθος διὰ τὴν τοῦ Πατρόκλου σφαγὴν καὶ τὸ ἦθος, ἐν ᾧ περὶ τοῦ πολέμου βουλευέται. Ἡ δὲ ἐργασία κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους πρόεισι· καὶ ἄρξῃ γε ἀπὸ τῶν παρόντων, ὅτι χαλεπά· εἴτα ἀναδραμῇ πρὸς τὰ πρότερα, ὅτι πολλῆς εὐδαιμονίας μετέχοντα· εἴτα ἐπὶ τὰ μέλλοντα μετάβηθι, ὅτι πολλῶ δεινότερα τὰ καταληψόμενα. Ἔστω δὲ καὶ σχήματα καὶ λέξεις πρόσφοροι τοῖς ὑποκειμένοις προσώποις. Περὶ ἐκφράσεως. ^[43]

10 (τ) Ἐκφρασίς ἐστι λόγος περιηγηματικός, ὡς φασιν, ἐναργὲς καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγων τὸ δηλούμενον. Γίνονται δὲ ἐκφράσεις προσώπων τε καὶ πραγμάτων καὶ καιρῶν καὶ τόπων καὶ χρόνων καὶ πολλῶν ἐτέρων· προσώπων μὲν, ὡς παρ' Ὀμήρῳ «φολκὸς ἔην, χλωδὸς δ' ἕτερον πόδα»· πραγμάτων δὲ οἷον ἔκφρασις πεζομαχίας καὶ ναυμαχίας· καιρῶν δὲ οἷον εἰρήνης, πολέμου· τόπων δὲ οἷον λιμένων, αἰγιαλῶν, πόλεων· χρόνων δὲ οἷον ἔαρος, θέρους, ἐορτῆς. —Γένοιτο δ' ἂν τις καὶ μικτὴ ἔκφρασις, ὡς παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ ἡ νυκτομαχία· ἡ μὲν γὰρ νύξ καιρὸς τις, ἡ δὲ μάχη πρᾶξις. Ἐπιχειρήσομεν δὲ τὰ μὲν πράγματα ἐκφράζοντες ἀπὸ τῶν προγεγονότων καὶ ἐν αὐτοῖς γινομένων καὶ ἐπισυμβαινόντων· οἷον εἰ πολέμου λέγοιμεν ἔκφρασιν, πρῶτον μὲν τὰ πρὸ τοῦ πολέμου ἐροῦμεν, τὰς στρατολογίας, τὰ ἀναλώματα, τοὺς φόβους, εἴτα τὰς συμβολάς, τὰς σφαγὰς, τοὺς θανάτους, εἴτα τὸ τρόπαιον, εἴτα τοὺς παιᾶνας τῶν νενικηκότων, τῶν δὲ τὰ δάκρυα, τὴν δουλείαν. —Ἐὰν δὲ τόπους ἐκφράζωμεν ἢ χρόνους ἢ πρόσωπα, ἔξομέν τινα καὶ ἐκ τῆς διηγήσεως καὶ ἐκ τοῦ καλοῦ ἢ χρησίου ἢ παραδόξου λόγον. Ἀρεταὶ δὲ ἐκφράσεως μάλιστα μὲν σαφήνεια καὶ ἐνάργεια· δεῖ γὰρ τὴν ἐρμηνείαν διὰ τῆς ἀκοῆς σχεδὸν τὴν ὄψιν μηχανᾶσθαι. ἔτι μέντοι συνεξομοιοῦσθαι τὰ τῆς φράσεως ὀφείλει τοῖς πράγμασιν· ἂν ἀνθηρὸν τὸ πρᾶγμα, ἔστω καὶ ἡ λέξις τοιαύτη, ἂν αὐχμηρὸν τὸ πρᾶγμα, ἔστω καὶ ἡ λέξις παραπλησία. Ἰστέον δέ, ὡς τῶν ἀκριβεστέρων τινὲς οὐκ ἔθηκαν τὴν ἔκφρασιν εἰς γύμνασμα ὡς προειλημμένην καὶ ἐν μύθῳ καὶ ἐν διηγήματι καὶ ἐν τόπῳ κοινῶ καὶ ἐν ἐγκωμίῳ· καὶ γὰρ ἐκεῖ, φασίν, ἐκφράζομεν καὶ τόπους καὶ ποταμοὺς καὶ πράγματα καὶ πρόσωπα. ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τινες οὐ φαῦλοι καὶ

ταύτην ἐγκατηρίθμησαν τοῖς γυμνάσμασιν, οἷς ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς ῥαθυμίας ἔγκλημα φεύγοντες. Περὶ θέσεως. ^[35]

- 11 (τ) Τῆς θέσεως ὅρον ἀποδεδώκασι τὸ τὴν θέσιν εἶναι ἐπίσκεψίν τινος πράγματος θεωρουμένου ἀμοιροῦσαν πάσης ἰδικῆς περιστάσεως. ἔοικε γὰρ ἡ θέσις καθολικῆς συμβουλῆς τόπον ἐπέχειν οὐ πρὸς τι πρόσωπον ὑποκείμενον, ἀλλ' ἀπλῶς κοινῶς πρὸς ὅτιοῦν κατὰ ἀναθεώρησιν μόνων τῶν προσόντων τῷ πράγματι τὴν διέξοδον λαμβάνουσα· ὅταν γὰρ ἐξετάσωμεν, εἰ γαμητέον, οὐ τῷ δεῖνι προσθέντες λέγομεν, οἷον Περικλεῖ ἢ Ἀλκιβιάδῃ, ἢ ἐπὶ τοῖσδε τοῖς συμβεβηκόσιν ἢ ταύτην ἔχοντι τὴν ἡλικίαν ἢ τοιαύτη κεχρημένῳ τύχῃ, ἀλλ' ἀπλῶς ταῦτα πάντα ἀφελόντες τὸ πρᾶγμα ἐφ' ἑαυτοῦ θεωρήσομεν, τῶν προσόντων αὐτῷ τὴν ἐξέτασιν ποιούμενοι, οἷον εἰ ποιητέον τόδε ὥτινιοῦν διὰ τὸ τοιάδε εἶναι τὰ ἀποβαίνοντα τοῖς μετιοῦσιν· ὥς, ἐὰν ὠρισμένον πρόσωπον λάβωμεν καὶ περιστάσιν τινα καὶ οὕτω τὴν διέξοδον τῶν λόγων ποιώμεθα, οὐ θέσις ἔσται ἀλλ' ὑπόθεσις. Τῶν δὲ θέσεων αἱ μὲν πολιτικάι, αἱ δὲ οὐ· καὶ πολιτικάι μὲν αἱ ὑποπεπτωκυῖαι ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, οἷον εἰ ῥητορευτέον καὶ ὅσα τοιαῦτα· οὐ πολιτικάι δέ, ὅσαι οἰκεῖαί τινος ἐπιστήμης καὶ προσήκουσαι τοῖς περὶ αὐτάς ἀναστρεφόμενοις, οἷον εἰ σφαιροειδῆς ὁ οὐρανός, εἰ πολλοὶ κόσμοι, εἰ ὁ ἥλιος πῦρ. αἶδε μὲν οὖν φιλοσόφοις ἀρμόζουσιν, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τοὺς ῥήτορας γυμναστέον. ὠνόμασαν δὲ τινὲς ταύτας μὲν πρακτικάς, ἐκεῖνας δὲ θεωρητικάς· ταύτας μὲν γὰρ ἐνδέχεται καὶ πραχθῆναι, ἐκείνων δὲ τὸ τέλος ἡ θεωρία. Διαφέρει δὲ τόπου ἡ θέσις, ὅτι ὁ μὲν τόπος ἐστὶν ὁμολογουμένου πράγματος αὐξήσις, ἡ δὲ θέσις ἀμφισβητουμένου πράγματος ζήτησις. Τῶν δὲ θέσεων αἱ μὲν ἀπλαῖ, αἱ δὲ κατὰ τὸ πρὸς τι λαμβάνονται, αἱ δὲ διπλαῖ νομίζονται. ἐὰν γὰρ λέγωμεν 'εἰ γαμητέον', ἀπλῆ· ἐὰν δὲ 'εἰ βασιλεῖ γαμητέον', πρὸς τι· ἐὰν δὲ λέγωμεν 'εἰ ἀθλητέον μᾶλλον ἢ γεωργητέον', διπλῆ, δεῖ γὰρ τοῦ μὲν ἀποτρέπειν, ἐπὶ δὲ τὸ προτρέπειν. Διαιροῦνται δὲ αἱ θέσεις τοῖς τελικοῖς καλουμένοις κεφαλαίοις, τῷ δικαίῳ, τῷ συμφέροντι, τῷ δυνατῷ, τῷ πρέποντι· οἷον ὅτι δίκαιον γαμεῖν καὶ τὸν αὐτὸν ἔρανον εἰσφέρειν τῷ βίῳ· ὅτι συμφέρον, πολλὰ γὰρ ἐξ αὐτοῦ τὰ παραμύθια· ὅτι δυνατόν, ἐκ γὰρ τῶν ὁμοίων γαμεῖν δυνατόν· ὅτι πρέπον, τῷ μὴ θηριωδῶς δοκεῖν διακεῖσθαι. οὕτω κατασκευάσεις· ἀνατρέψεις δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων. λύσεις δὲ καὶ τὰς εὕρισκομένας ἀντιθέσεις. ἐπὶ δὲ τελευτῇ αἱ προτροπαὶ καὶ τὰ κοινὰ ἔθη πάντων ἀνθρώπων. Περὶ νόμου εἰσφορᾶς. ^[46]

- 12 (τ) Καὶ τὴν τοῦ νόμου εἰσφορὰν τάττουσι τινὲς ἐν γυμνάσμασιν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν πραγματικῇ νόμων θέσεις καὶ κατηγορίαι ἐμπίπτουσιν· οἷον εἰ ζήτησιν, διαφορὰν ἐκείνην φασίν· ἐν μὲν γὰρ πραγματικῇ περιστάσει ἐστὶν, ἐν γυμνάσματι δὲ οὐκ ἔστιν· οἷον 'ἐν σπάνει χρημάτων γράφει τις ὦνητάς εἶναι τὰς ἀρχάς', οὐκοῦν ἔχεις τὸν καιρὸν τὴν σπάνιν· ἐν γυμνάσματι δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀπλῶς γράφει τις ὦνητάς εἶναι τὰς ἀρχάς, ἄνευ καιροῦ καὶ τῆς ἄλλης περιστάσεως. Διαιρεῖται δὲ τῷ σαφεῖ, τῷ δικαίῳ, τῷ νομίμῳ, τῷ συμφέροντι, τῷ δυνατῷ, τῷ πρέποντι. τῷ μὲν σαφεῖ, ὥς παρὰ Δημοσθένει «ἀλλὰ πᾶσιν εἶναι ταῦτα γινῶναι καὶ μαθεῖν ἀπλᾶ καὶ σαφῆ τὰ δίκαια»· τῷ νομίμῳ δέ, ὅταν λέγωμεν ὅτι 'παρὰ τοὺς ἀρχαίους ἐστὶ νόμος'· τῷ δικαίῳ δέ, ὅταν λέγωμεν ὅτι 'καὶ παρὰ τὴν φύσιν καὶ παρὰ τὸ ἔθος'· τῷ συμφέροντι δέ, ὅταν λέγωμεν ὅτι 'καὶ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐπὶόντα χρόνον βλάπτει'· τῷ δυνατῷ δέ, ὅταν λέγωμεν ὅτι 'οὐδὲ δύναται γενέσθαι'· τῷ πρέποντι δέ, ὅταν λέγωμεν ὥς 'εἰς δόξαν βλάπτει'. ^[15]